

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 11.10.2024.

Nr. 22/6-3

Atzinums par divkopienu valsts apgalvojumu sabiedriskajos medijos

2024. gada 23. septembrī Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons (turpmāk tekstā – ombuds) ir saņēmis [...] (turpmāk – Iesniedzējs) iesniegumu (turpmāk – Iesniegums), kurā pievērsta uzmanību *divkopienu valsts apgalvojumam*, kas atrodams sabiedrisko mediju portālā LSM.lv (turpmāk - LSM.lv) publicētajā VSIA “Latvijas Televīzija” (turpmāk – LTV) raidījuma “Kultūršoks” veidotāju atklātajā vēstulē Jaunā Rīgas teātra mākslinieciskajam vadītājam Alvim Hermanim.

Iesniegumā tiek uzdoti trīs jautājumi:

- 1) Vai Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds nesaskata, ka LSM.lv publicētajā Latvijas Televīzijas raidījuma “Kultūršoks” veidotāju vēstulē, kurā Latvija nosaukta par divkopienu valsti, būtu Sabiedrisko elektronisko līdzekļu un to pārvaldības likuma likuma 2.panta pārkāpums?*
- 2) Vai Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds ir reaģējis vai plāno reaģēt uz antikonstitucionālajiem apgalvojumiem par Latviju kā divkopienu valsti, tostarp reducējot Satversmes preambulā minēto latviešu nācijas statusu uz kopienas līmeni?*
- 3) Vai ir plānota kāda preventīva darbība, lai antikonstitucionāli apgalvojumi neatkārtotos turpmāk un netiktu iedragāta sabiedrības uzticība sabiedriskajiem medijiem, kas informatīvajai telpai tik ļoti nepieciešama šajos ģeopolitiski izaicinošajos laikos?*

Lai atbildētu uz Iesniegumā uzdotajiem jautājumiem, ombuds no 2024. gada 23. septembra līdz 7. oktobrim iepazīs ar:

- raidījuma “Kultūršoks” veidotāju 2024. gada 9. septembrī LSM.lv publicēto atklāto vēstuli Jaunā Rīgas teātra mākslinieciskajam vadītājam Alvim Hermanim (turpmāk tekstā arī – vēstule);

Publicēto vēstuli skatīt šeit: <https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/09.09.2024-raidijuma-kultursoks-veidotaju-atklata-vestule-jrt-makslnieciskajam-vaditajam-alvim-hermanim.a568140/>.

- 2024.gada 6. septembrī LTV pārraidīto raidījuma “Kultūršoks. Krievu valodas klātbūtne pilsētvidē” saturu;

Raidījumu skatīt šeit: <https://replay.lsm.lv/lv/ieraksts/ltv/336572/kultursoks-krievu-valodas-klatbutne-pilsetvide>.

- 2024. gada 6. septembrī LTV pārraidītā raidījuma “Kultūršoks. Krievu valodas klātbūtne pilsētvidē” 2024. gada 6. septembra aprakstu LSM.lv “Rīgas dome grib latviskot galvaspilsētas seju (precizēts)”;

Raidījuma aprakstu skatīt šeit: <https://www.lsm.lv/raksts/kultura/kulturtelpa/06.09.2024-rigas-dome-grib-latviskot-galvaspilsetas-seju-precizets.a567860/>

- Alvja Hermaņa 2024. gada 7. septembra ierakstu sociālās tīklošanās vietnē *Facebook*, uz kuru norāda raidījuma “Kultūršoks” veidotāji savā 2024. gada 9. septembrī vēstulē;
- LTV galvenās redaktora Sigitas Roķes 2024. gada 12. septembra publisko paziņojumu “Par raidījuma "Kultūršoks" satura veidotāju vēstuli Alvim Hermanim”.

Paziņojuma tekstu skatīt šeit: <https://ltv.lsm.lv/aktuali/par-raidijuma-kultursoks-satura-veidotaju-vestuli-alvim-hermanim.id336999>

Izvērtējot Iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

konstatē:

[1] Iesniegumā norādītā raidījuma “Kultūršoks” veidotāju 2024. gada 9. septembrī LSM.lv publicētā atklātā vēstule Jaunā Rīgas teātra mākslinieciskajam vadītājam Alvim Hermanim ir atzīstama par vēstuli – adresētu rakstisku tekstu, kas ietver informāciju, kuru vēstules autori nosūta adresātam. Turklāt tā ir iecerēta kā atklātā vēstule jeb publisks vēstījums, kas tiek publiskots medijos, lai tādējādi ar tā saturu iepazīstinātu ne tikai konkrēto adresātu, bet arī plašāku auditoriju. Kā vēstules autori ir norādīti raidījuma “Kultūršoks” veidotāji. Vēstules adresāts ir Alvis Hermanis un vēstule ir reakcija uz viņa 2024. gada 7. septembra ierakstu sociālās tīklošanās vietnē *Facebook*:

Vakar Ļvivā bija bēres. Bazilēviču ģimenes vairs nav. Palicis tikai tēvs. Krievi nogalināja sievu

un 3 meitas.

Vakar progresīvais LTV Kultūršoks bija uztaisījis raidījumu par to, ka nav nekāda sakara starp krievu valodas lietošanu Latvijā un krievijas impērismu.

Mēs joprojām tā arī neesam uzzinājuši, kurā pusē ir Latvijas krievi. Viņi (ar atsevišķiem izņēmumiem) sevi joprojām nav pozicionējuši. **Toties mēs zinām, kurā pusē ir Latvijas valsts televīzija** [izcēlums mans – E.A.].

Alvim Hermanim adresētajā vēstulē tās autori:

- aicina Alvi Hermani *sagādāt pierādījumus savam apgalvojumam* [...], kurā norādāt, ka zināt, "kurā pusē ir Latvijas Televīzija", vai arī mēs aicinām izdzēst šo sabiedriskos medijus apmelojošo teikumu;
- paskaidro raidījuma "Kultūršoks. Krievu valodas klātbūtne pilsētvidē" mērķi – vērst uzmanību uz to, ka jautājumā par krievu valodas klātbūtni galvaspilsētas vizuālajā tēlā (t.sk. arī Mihaila Čehova teātra afišās), blakus Rīgas vicemēra Edvarda Ratnieka priekšlikumam aizliegt pilsētvidē krieviskos uzrakstus, pastāv arī atšķirīgs viedoklis;
- vērš uzmanību uz to, ka demokrātiskā sabiedrībā ir pieļaujama atšķirīgu viedokļu pastāvēšana: *demokrātija nenozīmē vienu viedokli, jo viens pareizais viedoklis ir totalitāras sabiedrības galvenā pazīme.* [...] *Raidījums "Kultūršoks" tā pastāvēšanas desmit gadu laikā vienmēr ir iestājies un rūpējies par viedokļu daudzveidību un devis iespējas tiem izskanēt ēterā;*
- skaidro mediju uzdevumu situācijā, kad sabiedrību šķel viedokļu atšķirības kādā jautājumā: *Demokrātijā ne visi viedokļi ir pareizi vai vienlīdz vērtīgi. Taču viens no mediju uzdevumiem ir veicināt dialogu starp atšķirīgiem viedokļiem, lai sabiedrības dažādas grupas spētu cieņpilni sarunāties savā starpā;*
- norāda vēstules adresātam uz faktu, ka Latvijā ir iedzīvotāju grupa, kura savstarpējā saziņā lieto krievu valodu: [...], *vai nu to redzat vai neredzat, jūs dzīvojat **divkopienu valstī*** [izcēlums mans – E.A.], kurā daļa iedzīvotāju sarunājas krievu valodā;
- kā arī pauž uzskatu, ka šīs iedzīvotāju grupas viedoklis ir jāņem vērā: [...] *Jūs nezināt viņu pozīciju, jo nesarunājaties ar viņiem, [...]. 6. septembra raidījums "Kultūršoks" deva iespēju dzirdēt krievvalodīgās kopienas pārstāvju viedokli saistībā ar Rīgas vicemēra Edvarda Ratnieka priekšlikumu no afišām svītrot krievu valodu. Jūs varat skatīties pagātnē, ignorēt un nozāķāt šīs sabiedrības daļas viedokli. Varat raudzīties nākotnē, meklējot efektīvākus ceļus, kā saliedēt Latvijas sabiedrību.*

[2] Iesniegumā Iesniedzējs norāda:

- Latvijas Republikas Satversme nosaka, ka Latvija ir nacionāla nevis divkopienu valsts;
- *Aizstāvēt Satversmi ir arī sabiedrisko mediju stratēģiskais mērķis, kas minēts Sabiedrisko elektronisko līdzekļu un to pārvaldības likuma 2.pantā;*
- vēstulē, kurā Latvija nosaukta par divkopienu valsti, ir iespējams saskatīt Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma (turpmāk – SEPLPL) 2. panta pārkāpumu;
- apgalvojumi par Latviju kā divkopienu valsti ir antikonstitucionāli un reducē Satversmes preambulā minēto latviešu nācijas statusu uz kopienas līmeni;
- šādi antikonstitucionāli apgalvojumi iedragā sabiedrības uzticēšanos sabiedriskajiem medijiem.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

secina:

[4] Atklātu vēstuļu rakstīšana un sūtīšana sabiedrisko plašsaziņas līdzekļu redakcijām ir katra Latvijas iedzīvotāja, t.sk. arī LTV darbinieku tiesības, bet šādu vēstuļu publiskošana ir autonomas plašsaziņas līdzekļu redakcionāls lēmums. Publiskojot vēstuli, tā kļūst par plašsaziņas līdzekļa saturu un, saskaņā ar SEPLPL 6. panta trešo daļu – par sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa redakcionālajiem lēmumiem ir atbildīgs sabiedriskā elektroniskā plašsaziņas līdzekļa galvenais redaktors.

[5] Vēstule ir publicēta LSM.lv sadaļā “Ārpus ētera”. Kā norādīts sadaļas aprakstā (skat. <https://www.lsm.lv/par-mums/>), tad sadaļas *viedokļa rakstu apakšsadaļā tiek publicēti tikai LSM redakcionāli piesaistīto autoru vai sabiedrisko mediju žurnālistu, redaktoru, radošā personāla vai uzņēmuma amatpersonu raksti. [...] Autoru publikācijās tiek pausti tikai un vienīgi viņu personīgie uzskati, nevis sabiedrisko mediju pozīcija* [izcēlums mans – E.A.].

Tādējādi vēstule ir uzskatāma par tās autoru viedokļa izpausmi, un viedoklis kā subjektīva interpretācija un attieksmes paušana nav vērtējams tā patiesuma aspektā. Viedokļu gadījumā tiek vērtēts to jēgpilnums, kā viedokļa saprotamība, pamatotība, pareizums un drošticamība. Šajā gadījumā Iesniedzējs vērš uzmanību uz vēstules autoru paustā viedokļa normatīvo pareizumu, tā atbilstību LR Satversmei un SEPLPL 2. pantam.

[6] Latvijas demokrātiska valsts iekārta paredz un nodrošina iespēju sabiedrības locekļiem izteikt dažādus savus viedokļus. Latvijas Republikas Satversmes 100. pantā un Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10. pantā (Izteiksmes brīvība) ikvienam ir noteiktas tiesības uz vārda brīvību.

[7] Iesniegumā norādīts, ka *Aizstāvēt Satversmi ir arī sabiedrisko mediju stratēģiskais mērķis, kas minēts Sabiedrisko elektronisko līdzekļu un to pārvaldības likuma 2.pantā*. SEPLPL 2. pants nosaka sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu vispārējo stratēģisko mērķi – *stiprināt Latvijas demokrātisko iekārtu, vārda brīvību un Latvijas iedzīvotāju sajūtu, ka viņi ir piederīgi Latvijai, kopt latviešu valodu un nacionālo kultūru saskaņā ar Satversmi, šo likumu un citiem likumiem*. Ombuda vērtējumā Satversmes aizsardzība nav sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu vispārējais stratēģiskais mērķis, bet gan Satversme (līdztekus citiem likumiem) ir tiesiskais ietvars sabiedrisko mediju stratēģiskā mērķa sasniegšanai. Vienlaikus atzīstams, ka Satversmes aizsardzība ir katra Latvijas Republikas pilsoņa pienākums.

[8] Satversmes preambulā ir noteikts: *Latvija kā demokrātiska, tiesiska, sociāli atbildīga un nacionāla valsts [izcēlums mans – E.A.] balstās uz cilvēka cieņu un brīvību, atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības un ciena mazākumtautības. Latvijas tauta aizsargā savu suverenitāti, Latvijas valsts neatkarību, teritoriju, tās vienotību un demokrātisko valsts iekārtu*.

Sniegt vērtējumu, vai vēstulē lietotais apgalvojums par Latviju kā *divkopienu valsti* ir uzskatāms par antikonstitucionālu, ir atbilstošo tiesībsargājošo iestāžu kompetence. Saskaņā ar SEPLPL 18. panta pirmajā daļā noteikto *Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds pārrauga sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu sniegto pakalpojumu atbilstību šā likuma 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām un pēc savas iniciatīvas vai uz personu iesniegumu pamata sniedz atzinumus par sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un pakalpojumu atbilstību minētajiem dokumentiem, kā arī pilda citas šajā likumā noteiktās funkcijas [visi izcēlumi mani – E.A.]*.

Savukārt šī panta otrā daļa nosaka, ka *Jebkura persona var vērsties pie sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda ar iesniegumu, lūdzot izvērtēt sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un iepriekš sniegto pakalpojumu atbilstību šā panta pirmajā daļā minētajiem dokumentiem [izcēlums mans – E.A.]*. *Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuda lēmums iesnieguma iesniedzējam nav saistošs un nav nedz apstrīdams, nedz pārsūdzams*.

Atsaucoties uz iepriekš minēto, ombuds vērs uzmanību, ka tā kompetencē neietilpst juridisks sabiedrisko mediju satura tiesiskuma izvērtējums.

[9] Lai izvērtētu vēstulē paustā viedokļa atbilstību SEPLPL noteiktajam, Sabiedrisko mediju redakcionālajām vadlīnijām un LTV Rīcības un ētikas kodeksam, ir jāņem vērā šī viedokļa pragmatiskais aspekts, proti, ko viedokļa paudēji ar to vēlējas paveikt un panākt.

Apgalvojuma – *jūs dzīvojat divkopienu valstī* – izteikšana pati par sevi nav vērtējuma kā antikonstitucionāla, pretlikumīga rīcība, līdzīgi, kā mēs nevērtētu, kā antikonstitucionālu, apgalvojumu, ka “Latvijā nav demokrātijas!”, lai gan Satversmes 1. pants nosaka, ka *Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika*. No konteksta mēs saprastu, ka apgalvojuma izteicējs nevēlas valsts demokrātiskās sistēmas graušānu, bet gan vērš uzmanību uz kādām nepilnībām demokrātisko procesu realizācijai vai atšķirīgu izpratni par to, kā šie procesi būtu jārealizē.

Katra apgalvojuma normatīvo pareizumu var vērtēt gan, kā tā pamatā esošā izteikuma nozīmes atbilstību normatīvos noteiktajam (šādā vērtējumā apgalvojums *jūs dzīvojat divkopienu valstī* ir acīmredzami nepareizs, jo Satversmē ir noteikts, ka Latvija ir nacionāla valsts), gan arī var vērtēt apgalvojuma izteikšanas jēgas pareizumu, vērtējot to, ko apgalvojuma izteicējs ar to ir vēlējis paveikt un panākt, vai viņa rīcība un nodomi, piemēram, nav pretlikumīgi – kā aicinājumi mainīt Latvijas konstitucionālo iekārtu, vai tie nav neētiski, piemēram, – kā LTV darbiniekiem saistošo Ētikas kodeksa prasību pārkāpumi.

Izpētot vēstules saturu un plašāku tās kontekstu, ombuds secina, ka vēstules autoru nodomi bija šādi:

- atgādināt tās adresātam to, ka Latvijā pastāv liela cilvēku grupa, kuru sarunvaloda ģimenē ir krievu valoda un kuriem krievu valoda ir būtiska viņu identitātes daļa;
- paust savu viedokli, ka šīs krievu valodu lietojošās grupas esamību nedrīkst ignorēt; ka ar viņiem ir jāsarunājas;
- izteikt savu nepieprišanu un sašutumu par to, ka adresāts šīs tēmas aktualizēšanu uzskata par pazīmi vēstules autoru neloyalitātei Latvijai.

Vēstules pragmatiskā jēga (ko ar to ir gribēts paveikt un panākt) ir saprotama tās autoru 2024. gada 6. septembrī LTV pārraidītā raidījuma “Kultūršoks. Krievu valodas klātbūtne pilsētvidē” satura kontekstā. Raidījumā tiek aktualizēta tēma par krievu valodas (ne)pieļaujamību pilsētvidē saistībā ar Mihaila Čehova Rīgas Krievu teātra afišām, kurās ir izvietota informācija arī krievu valodā, kas, acīmredzot, izriet no tā, ka izrādes šajā teātrī notiek krievu valodā. Šīs tēmas aktualizēšana izsauca negatīvu reakciju vienā no sabiedrības daļām, kuras publiski pamanāmākā izpausme bija Alvja Hermaņa ieraksts sociālās tīklošanas vietnē *Facebook*, reaģējot uz kuru, tapa raidījuma autoru atklātā vēstule. Vienas sabiedrības daļas negatīvā reakcija uz raidījuma saturu ir skaidrojama ar to, ka šīs tēmas aktualizēšana ir radījusi aizdomas, kuru pamatojumam ir nepieciešami pierādījumi, ka raidījuma veidotāji vēlētos Latvijā leģitimēt divvalodību un divkopienu valsti, respektīvi,

raidījuma veidotāju nodomi netika saprasti vai tika pārprasti.

Jāpiekrīt, ka vēstulē lietotais apzīmējums *divkopienu valsts* ir ne tikai normatīvi nepareizs, bet arī komunikatīvi nekorekts, jo var radīt pārpratumus attiecībā uz vēstules autoru rīcību (ko viņi dara) un tās nodomiem (kāpēc to dara). Pārpratumi var rasties tiem, kuri nezina šīs vēstules plašāku kontekstu – konkrēto “Kultūršoka” raidījumu. Noskatoties raidījumu, vismaz daļa no aizdomām varētu tikt kļiedētas/mazinātas, izņemot, protams, tos gadījumus, kad pārpratumu ir izdevīgi apzināti kultivēt, lai tādējādi sasniegtu kādus citus mērķus, jo nereti ir izdevīgāk nevis saprast, bet pārprast. Jāatzīmē, ka pārpratumi var rasties arī tiem, kuri nelieto Latvijas sabiedriskos medijus un līdz ar to nezina LTV pozīciju nacionālas valsts un Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā jautājumos. Uz to savā skaidrojošajā paziņojumā norādīja LTV galvenā redaktore: *LTV iestājas par Latvijas kā **nacionālas valsts** [izcēlums mans – E.A.] vērtībām – mūsu veidotais saturs ir tam apliecinājums. Tāpat mūsu darbi skaidri rāda, ka esam un vienmēr būsime Ukrainas pusē – LTV žurnālisti riskē ar savām dzīvībām, lai ziņotu par notiekošo Krievijas izraisītā kara šausmu skartajā Ukrainā. Kā sabiedriskais medijs turpināsim runāt par tēmām, kas būtiskas sabiedrībai, lai arī tās mēdz būt grūtas un nepatīkamas, lai arī tās raisa viedokļu sadursmes. Šāda tēma skatīta arī 6. septembra "Kultūršokā" – par krievu valodu pilsētvidē. Aktuāli un būtiski, jo valoda joprojām ir faktors, kas **Latvijas sabiedrību sadala divās kopienās** [izcēlums mans – E.A.]. Tas ir fakts, kas zināms visiem, tāpēc nevaram izlikties, nerunāt, neanalizēt. **Latvija nav divkopienu valsts** [izcēlums mans – E.A.], taču realitātē saskatāmas **divkopienu sabiedrības iezīmes** [izcēlums mans – E.A.], tāpēc uzskatām par savu pienākumu aktualizēt problemātiku un ļaut sabiedriskajā medijā izskanēt dažādiem viedokļiem.*

Tas, vai Latvijas sabiedrībā ir saskatāmas divkopienu sabiedrības jeb divu pēc etniskā principa norobežotu iedzīvotāju kopienu iezīmes, ir zinātniskas izpētes un akadēmiskas diskusijas tēma. Domājams, ka sabiedrības fragmentācija kopienās īstenībā ir daudz plašāka un sarežģītāka, katrs Latvijas sabiedrības pārstāvis vienlaicīgi ir daļa no daudzām kopienām kā sociālām subsistēmām kopējā sabiedrības sistēmā – sākot no teritoriālām kopienām un beidzot ar pārlicību kopienām, no kurām daudzas ir noturīgas un pat institucionalizētas, bet citas tikai īstermiņa un situatīvas. Tāpēc svarīga ir šo daudzo sociālo subsistēmu spēja integrēties plašākā sociālajā sistēmā, kuru mēs saucam par sabiedrību. Sabiedrisko mediju stratēģiskie mērķi un darbības pamatprincipi nosaka to uzdevumu rosināt sabiedriski nozīmīgas diskusijas un viena šāda sabiedriski nozīmīga diskusija ir par Latvijas daudzveidīgās sabiedrības konsolidācijas iespējām, balstoties kopīgās vērtībās, mērķos, tiesībās un pienākumos.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

vērš uzmanību:

[10] Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodeksu normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas sabiedrisko mediju satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un LTV Rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

atzīst:

[11] Raidījuma “Kultūršoks” veidotāju atklātās vēstules publicēšanas faktā LSM.lv portālā nav saskatīts SEPLPL 2. panta pārkāpums. Vēstules publikācija viedokļu sadaļā nav pretrunā ar sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu vispārējo stratēģisko mērķi stiprināt Latvijas demokrātisko iekārtu, vārda brīvību un Latvijas iedzīvotāju sajūtu, ka viņi ir piederīgi Latvijai, kopt latviešu valodu un nacionālo kultūru saskaņā ar Satversmi, šo likumu un citiem likumiem.

[12] Raidījuma “Kultūršoks” veidotāju atklātās vēstules saturā lietotais apzīmējums *divkopienu valsts* netiek lietots ar nodomu apstrīdēt Latvijas Republikas Satversmē noteikto, vēstulē nav konstatējami aicinājumi vērsties pret Latvijas valsts konstitucionālajiem pamatiem. Vēstules saturs nerada citu cilvēku tiesību, demokrātiskās valsts iekārtas, sabiedrības drošības, labklājības vai tikumības tiesību apdraudējumu, tas atspoguļo vēstules autoru viedokli, ka ir nepieciešams uzklaut un veidot dialogu arī ar to sabiedrības grupu, kura savstarpējā saziņā lieto krievu valodu. Līdz ar to ombuds neatzīst šo apzīmējumu šajā kontekstā par antikonstitucionālu apgalvojumu. Ja Iesniedzējam ir pretējs uzskats, tad ar to ir nepieciešams vērsties atbildīgajās tiesībsargājošās iestādēs.

[13] Ombuds nav reaģējis un neplāno vērsties pret LTV un vēstules autoriem, jo neatzīst apzīmējumu *divkopienu valsts* šīs vēstules kontekstā par antikonstitucionālu apgalvojumu.

[14] Ombuds nesaskata vēstules tekstā centienus reducēt latviešu nāciju kā tiesībpolitiska subjekta statusu uz etnosocioloģiskas kopienas līmeni. Atzīstot dažādu etnisko un nacionālo kopienu pastāvēšanu un konsolidēšanos vienotā Latvijas tautā, netiek apstrīdēta latviešu nācijas ekskluzīvā loma Latvijā kā nacionālā valstī.

[15] Atbildot uz jautājumu par preventīvajām darbībām, *lai antikonstitucionāli apgalvojumi neatkārtotos turpmāk un netiktu iedragāta sabiedrības uzticība sabiedriskajiem medijiem*, ir jāatzīst, ka efektīvākā preventīvā darbība, kas nodrošinātu ārēju kontroli pār sabiedrisko mediju saturu pirms tā publiskošanas, ir aizliegta ar Satversmes 100. pantu. Ombudam nav likumīgu tiesību ietekmēt sabiedrisko mediju saturu, ļaujot vai liedzot tā vai cita satura publiskošanu. SEPLPL 19. panta 1. punktā ir noteikts, ka ombuds *pēc savas iniciatīvas vai uz personu iesniegumu pamata sniedz atzinumus, kas saistīti ar sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu un iepriekš sniegto pakalpojumu atbilstību sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ētikas kodeksiem un redakcionālajām vadlīnijām*. Savos atzinumos ombuds atgādina un vērš sabiedrisko mediju uzmanību uz pienākumu savā darbībā ievērot tās normatīvo ietvaru – Sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas, Ētikas kodeksu, Satversmi, SEPLPL un citus likumus. Katra sabiedrības pārstāvja vēršanās pie ombuda par normatīvā ietvara iespējamiem pārkāpumiem sabiedrisko mediju saturā un tā rezultātā izveidotais ombuda atzinums vienlaicīgi ir arī informējošs un izglītojošs pasākums, kas spēj novērst līdzīgu pārkāpumu recidīvus sabiedrisko mediju saturā.

Izvērtējot atzīto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

iesaka:

[16] Sabiedrisko mediju tiesības uz vārda brīvību un redakcionālo neatkarību ir līdzsvarotas ar to pienākumiem savā darbībā ievērot tās normatīvo ietvaru, kas garantē sabiedrības tiesības saņemt patiesu, objektīvu, precīzu, daudzveidīgu un kvalitatīvu informāciju, kurām savukārt ir jābūt līdzsvarotām ar sabiedrības pienākumu respektēt mediju vārda brīvību un redakcionālo neatkarību. Tikai abu pušu pienākumu un tiesību līdzsvara gadījumā starp pusēm var veidoties abpusēja uzticēšanās un cieņpilns dialogs. Būtisks uzticēšanās nosacījums ir savstarpēja atklātība kā spēja atklāti skaidrot otram pusei savu rīcību un tās motīvus un savstarpēja atvērtība kā spēja uz klausīt un atzīt otras puses apsvērumus, vērtējumus un konstruktīvu kritiku. Puses ir vienādi atbildīgas par to, lai neveidotos aizdomu, neticības, sazvērestības iespaids, kas provocē savstarpējo neuzticēšanos un tai sekojošo konfrontāciju.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(paraksts)*

Edmunds Apsalons

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU